

GEOWANDELING

DURBUY

De afgesneden meander
van Durbuy

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

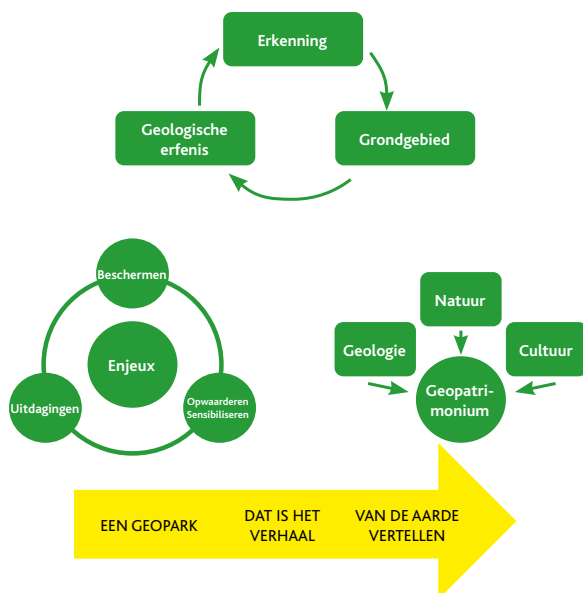

Famenne - Ardenne
• UNESCO
• Global Geopark

EEN GEOPARK ?

WAT IS EEN UNESCO GLOBAL GEOPARK ? EEN KEURMERK DAT DE UNESCO TOEKENT

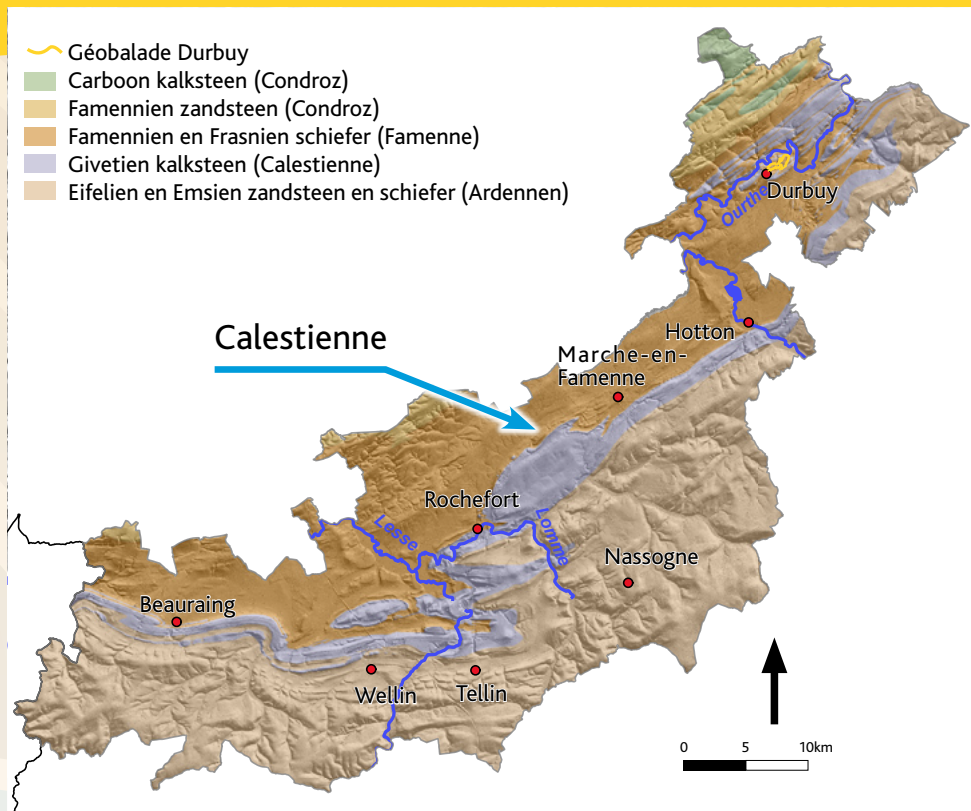
UNESCO Global Geopark is een keurmerk dat de UNESCO wereldwijd uitreikt aan een regio waar de opmerkelijke landschappen en sites volgens een globaal concept voor bescherming, educatie en duurzame ontwikkeling worden beheerd. Eind 2019 waren er wereldwijd 147 UNESCO-geoparken in 41 landen.

HET UNESCO GLOBAL GEOPARK FAMENNE-ARDENNE

Het Geopark bestaat uit de gemeenten Beauraing, Wellin, Tellin, Rochefort, Nassogne, Marche-en-Famenne, Hotton en Durbuy, die allemaal gekenmerkt worden door hun ligging op de 'Calestienne', de kalkzoom op de overgang tussen de Famenne en de Ardennen. Dit komt neer op een oppervlakte van 910 km², voor 67.250 inwoners. De kalkgesteenten van de Calestienne en de bijhorende grotten (karstnetwerken), die verband houden met de geologische structuur, zijn de twee geologische troeven van het Geopark.

Calestienne

De landschappen in het Geopark weerspiegelen vaak de aard van de ondergrond. Onder deze landschappen valt vooral een bepaalde strook op. Het gaat om de 'Calestienne', de leidraad van het Geopark. Deze strook bestaat vooral uit Givetien kalksteen en strekt zich uit van Chimay in het westen tot Remouchamps in het oosten. Ze wordt in het zuiden begrensd door het Ardens massief en in het noorden door de depressie van de Famenne. Het woord Calestienne komt misschien van het Duits 'Kalkstein',

Vereenvoudigde geologische kaart van het UNESCO Global Geopark Famenne-Ardenne, in bovendruk op het reliëf (Lidarbeeld), met duidelijke weergave van de link tussen de geologie en de geomorfologie. Zandsteen is sterker dan kalksteen, dat zelf dan weer een hogere weerstand heeft dan schiefer, wat leidt tot het reliëf dat op de kaart te zien is: ten zuiden de Ardense hoogtes die uitlopen in een smalle vrije depressie in het Eifelien schiefer, de kalkzoom van de Calestienne in reliëf (blauw) en in het noorden het schist in een depressie (bruin). (Gegevensbronnen: 'Waalse Overheidsdienst': <http://geoportail.wallonie.be>).

kalksteen, of van een voorvoegsel dat kan slaan op kalk of op warmte (op kalksteen groeien meer thermofiele (die van warmte houden) planten dan op schist) - en het Waalse woord voor heuvel 'tienne'.

Geologische geschiedenis

1. De geologische geschiedenis van het Geopark begint met de afzetting van afbraakproducten (sedimentatie), tijdens het Devoon (419 tot 359 Ma), in horizontale lagen op de zeebodems.

2. Deze sedimenten stapelen zich

Systeem	Series	Etage	Leeftijd Ma
Devoon	Boven	Famennien	359
		Frasnien	372
	Midden	Givetien	383
		Eifelien	388
			393
	Onder	Emsien	408
		Praguïen	411
		Lochkovien	419

In de geologie, wordt de chronologie vaak weergegeven door een geologische tijdschaal. De afbeelding toont de tijdschaal van het Devoon (een onderdeel van het Paleozoïcum). De verschillende etages dragen de namen van de plaatsen waar ze het eerst beschreven werden. Ons Geopark ligt in het hart van locaties die belangrijk zijn voor de geologie van het Onder- en Midden-Devoon.

op en worden door een langzaam proces omgezet in harde gesteenten. Het resultaat is dat de belangrijkste gesteenten in de bodem van het Geopark sedimentair zijn: schiefer, zandsteen, kalksteen.

3. Vervolgens zullen deze gesteenten ingrijpende veranderingen ondergaan, 320 miljoen jaar geleden, bij de vorming van een oud gebergte (Variscische plooïing), waar het Geopark een overblijfsel van is. Daaruit volgden tal van plooïen en breuken die vandaag nog goed te zien zijn in het landschap, zoals de anticlinale van Durbuy.

4. Deze bergketen werd al snel afgesleten tot een enorm vlak oppervlak, schiervlakte genoemd. Dit oppervlak is vandaag nog de subhorizontale horizonlijn die overal in Hoog-België te zien is. Tijdens het eind van het secundair tijdperk (Mesozoïcum) en in het begin van het tertiair tijdperk (Cenozoïcum) zal een warm en vochtig klimaat de kalkgesteenten ingrijpend aantasten en 'fantomen' vormen, die de voorlopers zijn van de grotten. In het tweede deel van het Cenozoïcum wordt de Ardense sokkel opgetild, zakt het hydrografisch net naar beneden en worden grotten gevormd.

DE RICHTLIJNEN VOOR DE WANDELAAR :

- ▶ Respecteer de natuurlijke ruimtes, het geologisch patrimonium, de fauna en flora en pluk niets.
- ▶ Volg de verkeersregels, die dezelfde zijn op de landelijke wegen als op de rest van het wegennet, en leef ook de verbodsbepalingen en verkeersbeperkingen na.
- ▶ Gebruik het voetpad als het er is, of wandel anders aan de linkerkant, om het verkeer tegemoet te zien komen.
- ▶ Zorg ervoor om altijd goed zichtbaar te zijn voor de chauffeurs (draag lichte kleding).
- ▶ Kies vooral voor lange kleding, om u te beschermen tegen teken.
- ▶ Blijf op de paden en wegen en volg de vaste of occasionele bewegwijzering.
- ▶ Neem privé-eigendom zorgvuldig in acht, want de toegang is onderworpen aan het voorafgaand akkoord van de betrokken eigenaar.
- ▶ Komt u een andere gebruiker tegen, blijf altijd en overal hoffelijk en neem het initiatief om te groeten.
- ▶ Blijf discreet, denk eraan dat geluid en zeker lawaai storend is.
- ▶ Maak de dieren op de weiden niet bang.
- ▶ Hou uw hond aan de leiband en onder controle.
- ▶ Gooi nooit afval weg.
- ▶ Vuur maken is streng verboden.
- ▶ Neem tijdens het jachtseizoen (september tot januari) inlichtingen alvorens op stap te gaan. De lijst van de jachtgebieden en -openingstijden per gemeente is beschikbaar bij de toeristische diensten van de streek.
- ▶ Neem voldoende water mee.
- ▶ Trek gepaste schoenen aan.
- ▶ Bekijk vooraf de weersvoorspellingen.

Vertrek / Aankomst : Parking van het Parc des Topiaires,
rue de la Haie Himbe 2, 6940 Durbuy

GPS (WGS84): Breedtegraad : 50.352738

Lengtegraad : 5.453636

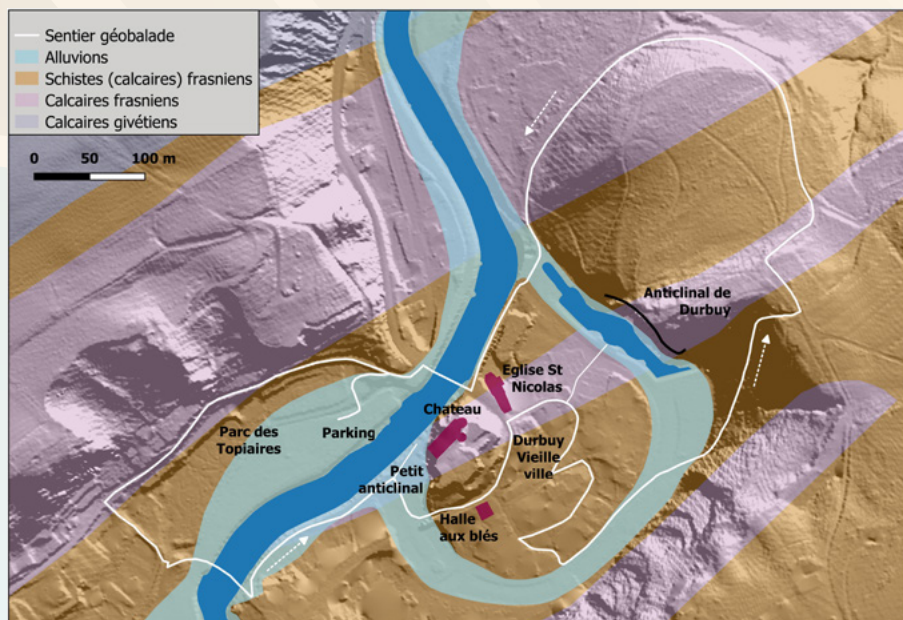
Afstand/Duur : 2,5 km – 1 uur

Hoogteverschil : 50 m

Moelijkheidsgraad: gemakkelijk

Durbuy dankt zijn bestaan aan zijn bijzondere geologische positie. Durbuy, aanvankelijk een militaire vesting, koos een zeer krappe meander van de Ourthe met in het midden een kalkrots. Deze strategische ligging had een dubbel voordeel. De rots bood een stevig dominerend draagvlak voor de bouw van de burcht en de meander was een natuurlijke verdediging tegen eventuele invallers. Duizend jaar later is het nog moeilijk voor te stellen hoe het landschap oogde in de tijd van deze verovering door de mens. Naast de vele werken die gebouwd werden, is ook in gedachten te houden dat de Ourthe niet altijd liep zoals vandaag. De voorgestelde wandeltocht geeft een idee van dit oorspronkelijk landschap, onder meer door het vrije uitzicht op de Ourthe, het spoor van de oude arm van de Ourthe en de kijk op de grote en de kleine anticlinale van Durbuy. Durbuy zou volgens het oud Keltisch samengesteld woord 'duro-bodion' of 'woning nabij de vesting' kunnen betekenen. Deze wandeling doet ook flaneren in de oude stad, een geheel van bijzonder goed bewaarde oude huizen en geplaveide straten.

Weergave van het parcours van de wandelweg op een beeld, dat bestaat uit de NGI-achtergrond en het reliëf via het LIDAR-procedé (Gegevensbronnen: Waalse Overheidsdienst <http://geoportail.wallonie.be>). L'emplacement des alluvions rend parfaitement compte de la géométrie du méandre recoupé ainsi que de l'ancien cours de l'Ourthe asséché au XVIIIe siècle. La rivière et l'étang au pied de l'Anticlinal sont en bleu foncé.

Uw wandeling vertrekt aan het parkeerterrein van het **Parc des Topiaires**. Als u de parking verlaat, loopt u links langs het park (het noorden), via de rue de la Haie Himbe.

U loopt nu langs een emblematisch park van de stad Durbuy. Het **Parc des Topiaires**, aan de rand van de Ourthe, vergast u op meer dan 250 snoeivormen. Het is dus niet verwonderlijk om onderweg een zeemeermin, een olifant, een krokodil of onze Brusselse vriend 'Manneken-Pis' tegen te komen. Deze werkwijze om struiken of andere heesters te snoeien, gaat terug tot de tijd van het Oude Rome, en meer bepaald het tijdperk van Plinius De Jongere (62-113 n.Chr.). Deze laatste gebruikte inderdaad de term 'Topiarus' voor zijn tuiniers uit Egypte of Syrië, meer bepaald heggknippers. De vormsnoeikunst is dus ontstaan bij deze slaven. Zij knipten plantaardige structuren in de vorm van wilde dieren of mythische figuren. De planten die voor dergelijke werkwijze in aanmerking komen, zijn onder meer altijdgroene buxus, maar ook iep, laurier, kardinaalsmuts, hulst, cipres of taxus. De vormsnoeikunst zal tegelijk met het Romeinse Rijk uitdoven. Het is dan wachten tot de Renaissance om ze weer te zien **opbloeien**. Sommige planten in dit park zijn meer dan 120 jaar oud en het vroeg van deze tuiniers-kunste-

naars veel volharding en geduld om deze kunstwerken te creëren. Soms besteedden ze zowat 20 jaar aan deze artistieke vormsnoei!

Le parc des Topiaires

Rue Haie Himbe 1 6940 B-Durbuy

tel. : +32(0)86/219.075

E-mail : topiaires@durbuy.be

Web : www.topiaires.durbuy.be

Open van 2 januari tot 31 oktober (10 tot 18 uur); november (10 tot 17 uur); december (weekends en schoolvakanties van 10 tot 16 uur)

4,50 € per persoon (gratis onder de 6 jaar, 1 € tot 12 jaar).

Nadat u uw ogen de kost hebt gegeven aan deze prachtige plantaardige werken, rust zeker even uit op een van de mooiste terrassen van Durbuy!

Nadat u 260 m langs het Parc des Topiaires liep, gaat u links in de chemin des Houblonnières. Na 70 m steekt u het kleine park door en loopt u over de brug over de Ourthe. Steek de rivier over en neem de weg links, naar de oeverrand. Volg de Ourthe stroomafwaarts, langs het jaagpad. Na 170 m komt u op wat nog overbleef van de oude arm van de Ourthe.

De stad Durbuy werd gevestigd op een eilandje dat omrand is door een afgesneden meander van de Ourthe. Dit was een bijzonder strategische ligging. De verdediging van de locatie berustte op de rivier, die de versterkte omwalling omringde, en ook op het

Vallei van de Ourthe en het bruggetje, foto van in de dode arm van de Ourthe, aan de voet van het kasteel

kasteel dat op een rotsuitloper was opgetrokken. Pas in de XVIIIe eeuw werd de meander opgevuld en opgedroogd en begrensd zo de dode arm van de Ourthe waarin u zich nu bevindt. Tegenover u ziet u het kasteel van Durbuy.

De stad dankt haar ontstaan aan het kasteel, dat voor het eerst in een geschrift wordt vermeld in 1078. Dit kasteel heeft een ingewikkelde geschiedenis achter zich en zal in de loop der tijden ten prooi vallen aan brand, verval en vernieling, met tussenin periodes van heropbouw. In het begin had het versterkt kasteel vooral een militair doel. Het bestond toen uit enkele gebouwen en torens die deel uitmaakten van een geheel van versterkingen. Het woongedeelte

was tot het strikte minimum beperkt. Vanaf de XVe eeuw krijgt het kasteel meer comfort, door de bouw van woonvertrekken op de donjon aan de kant van de stad. De geschiedenis van het kasteel kende ook een aantal oorlogen. Het zal uiteindelijk in de XVIIe eeuw met de grond gelijk worden gemaakt door de Franse troepen. In 1731 nam de hertog d'Ursel, heer van Durbuy sinds 1726, de taak op zich om het weer op te bouwen. Het is dan geen burcht meer, maar een lustkasteel aan de rand van de Ourthe. Later zal het kasteel nog ingrijpende veranderingen ondergaan, omstreeks 1880-1882, die het neogotische trekken zullen geven, de stijl die het vandaag nog heeft.

Zoals de berm van de rivier toont, ligt de basis van het kasteel op de

De kleine anticlinale van Durbuy aan de rand van de oude arm van de Ourthe, die als steunvlak voor het kasteel dient

rots. Deze bestaat uit kalksteen, wat het kasteel een stevige fundering geeft. Tussen het kasteel en de oude arm rijst een erg mooie geplooid rots op: de kleine anticlinale (verder in de tekst wordt geologische uitleg gegeven over deze structuur). Deze anticlinale en de dagzomen langs de Ourthe onthullen dus het bestaan van een rots van enkele meters hoog waarop het kasteel werd gebouwd dat zo natuurlijk uittorent boven de omliggende gronden.

Verlaat de oude arm van de Ourthe en beklim een trap naar de rue du Comte Théodule d'Ursel. Als u linksaf slaat, komt u in de oude stad.

Durbuy, Oude Stad.

De naam Durbuy wordt voor het eerst

vermeld in 1078 onder de benaming Dolbui castello. In de 12e-13e eeuw wordt in geschriften de stad Durboius vertaald als 'duro-bogio' (vesting van de Boii). De stad is dus duidelijk aanvankelijk militair. Dankzij deze militaire macht strekt Durbuy zijn bescherming uit tot de nabije dorpen en wordt een sociaal-economisch welvarend centrum. In de XVIe eeuw is Durbuy een belangrijk staalverwerkend centrum, met twintig ovens. Het zal tussen 1530 en 1570 de Luikse regio de helft van het ijzer leveren dat ze nodig heeft. In de XVIIe eeuw gaat het bergaf met Durbuy, door allerlei rampen en oorlogen. Religieuze congregaties komen er zich vestigen, om de bevolking in nood bij te staan. Mooie kloostergebouwen getuigen nog van die aanwezigheid. De econo-

mische ervaring komt er pas eind de XIXe eeuw, met de opvlucht van het toerisme. De stad Durbuy is opmerkelijk door de schoonheid van haar bebouwing, en onder meer haar prachtig kasteel dat op zijn rotsuitloper uitkijkt boven de stad. Haar schilderachtige verkeersvrije straatjes zullen u uitnodigen om kennis te maken met het diverse geheel van winkels, talloze gastronomische en streekrestaurants en andere typische brasseries.

Na 30 m kan u rechts een gebouw bewonderen dat helemaal in het rood steekt, de Graanhal 'Halle au blés'.

Laten we even stilstaan bij een toch wel symbolisch gebouw van de stad: de Graanhal of het Spaanse Huis. De hal werd al vermeld vanaf 1380 en getuigt in zijn huidige staat, met zijn zeldzaam vakwerk uit de XVIe eeuw

(omstreeks 1530-1540), van het economisch belang van Durbuy, waarvan het grondgebied zich over enkele huidige deelgemeenten uitstrekt. De vermelding 'Graanhal' kan misleidend zijn en dateert uit de XIXe eeuw. Het gebouw was immers veelzijdig: het huisvestte een overdekte markt en het huis van de magistratuur (administratief en gerechtelijk centrum van het graafschap). In de XVIIe eeuw is de stad in verval, als gevolg van de Dertigjarige Oorlog en het verdwijnen van de staalbewerking. De hal is dan in slechte staat en moet in 1639 zijn hele achterhelft afgeven, waar waarschijnlijk de overdekte markt was ingericht. In de XVIIIe eeuw ondergaat hij nog andere verbouwingen, maar hij blijft stadhuis tot aan het eind van de eeuw van de Verlichting. Het gebouw is beschermd als uitzonderlijk Waals erfgoed (sinds 23/11/1976).

De Graanhal, een van de opmerkelijke gebouwen van de oude stad

Vandaag huisvest de hal het Museum voor Moderne en Hedendaagse Kunst van Durbuy.

Loop verder rechtdoor langs de rue Comte Théodule d'Ursel tot u tegenover de Saint-Nicolaskerk komt.

Deze kerk heette aanvankelijk Recolettenkerk. Ze werd vanaf 1632 opgetrokken door de religieuze minderbroedersorde en werd in 1642 gewijd. De minderbroedersorde leefde van bedelen en prediken. Het vroegere gedeelte van de huidige kerk beantwoordt benaderend aan het primitieve gebouw. In de XVIIIe eeuw werd de kerk gerestaureerd en aanzienlijk vergroot. De hertogen d'Ursel, die de werken financierden, lieten op het eind van de werken op

het koorgewelf van het gebouw hun blazen aanbrengen met het jaartal 1774. Na de Revolutie werd de kerk overgedragen aan de gemeente, die ze restaureerde. In 1810 werd ze een parochiekerk, met de naam Saint-Nicolaskerk. Deze kerk huisvest prachtige doopvonten uit de XVIe eeuw. Aanpalend aan de kerk werd vanaf 1629 het Recolettenklooster gebouwd, waarvan nu nog de pastorie, woonvertrekken, handelszaken en een openbare groene ruimte resten. Tegenover de kerk ligt de huidige ingang van het kasteel (vroeger tegenover de hal).

Loop nu de kleine rue des Récollets af en duik in de steegjes van het oude Durbuy. Tegenover u ontdekt u, tijdens de afdaling, de indrukwekkende Oma-

Durbuy vielle ville

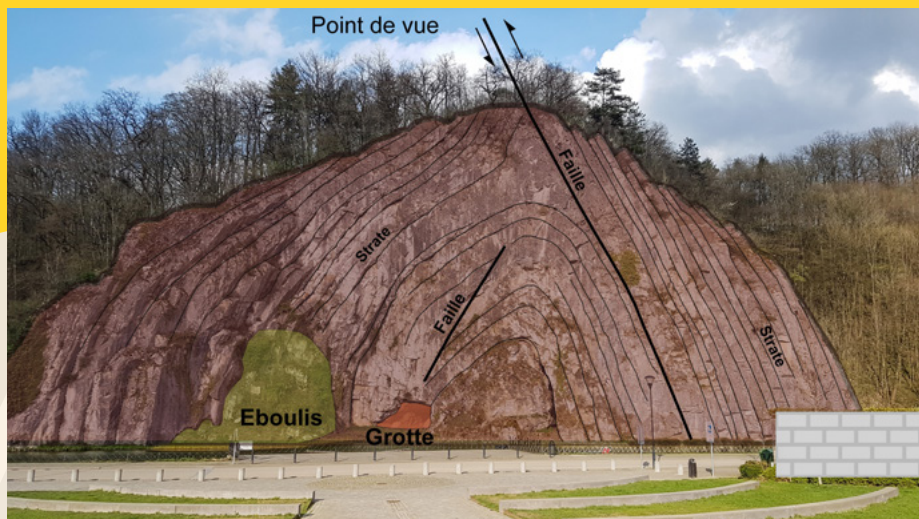
lius-rots of anticlinale van Durbuy. Ga zeker een stapje dichterbij de rots om er volop van te genieten.

U staat nu tegenover de anticlinale van Durbuy of Falize-rots (Al Rotche al Falèye). De anticlinale draagt ook de naam anticline van Omalius, als verwijzing naar de beroemde Belgische geoloog Jean-Baptiste-Julien d'Omalius d'Halloy (1783-1875), een voorloper van de geologie in België

en Noord-Frankrijk. Hij beschreef in 1807 voor het eerst de rots in een wetenschappelijk tijdschrift. Deze anticlinale is een uniek geologisch verschijnsel, door zijn locatie en zijn omvang en omdat hij zo goed te zien is. Het is dus tijd voor een lesje geologie. De Omalius-rots is, vanuit geologisch standpunt, een zogeheten anticline. Een anticline is een plooï in een gesteentelaag, in de vorm van een A. De plooï in V-vorm is een syncline. Hij wordt gevormd uit goed gelaagde Frasnien kalkstenen. Als we teruggaan in de tijd, naar het Frasnien tussen 385 en 375 miljoen jaar geleden, ligt het Geopark onder de zuidelijke keerkring, in een warme zee. Op de bodem van deze zee wisselen afzettingen van carboonhoudend slib en lagen van opbouwende organismen elkaar af (koraal, sponzen, enz.), die horizontale banken vormen. Om te evolueren naar het geplooid uitzicht dat we vandaag zien, moesten banken vervormd worden. Deze vervorming doet zich voor wanneer de aardkorst samengedrukt wordt. In België gebeurde dit toen omstreeks 320 miljoen jaar geleden een bergketen ontstond, het Varis-

De Belgische geoloog d'Omalius d'Halloy (1783-1875) door Léo Herbo (foto van Hubin, KBIN). Naast zijn schitterende wetenschappelijke carrière bekleedde hij verschillende administratieve en politieke functies, zoals gouverneur van de provincie Namen tijdens het Nederlands bewind en senator en eerste vice-voorzitter van de Senaat in het onafhankelijk België.

de anticlinale Durbuy of Omalius-anticline

tisch Gebergte. Als de vervorming te sterk is, breken de banken. Vervolgens werd dit gebergte uitgehold tot een vlak en monotoon reliëf: een schier-vlakte. Daarna stortten de rivieren zich in deze rotssokkel om de landschap-pen te vormen die wij vandaag zien.

Volg nu de rue Alphonse Eloy, die in het verlengde van de rue des Récollets ligt. Na 70 m slaat u, tegenover de winkel 'Les Fantaisies de Maya et Melya' link-saf, in de rue des Récolletines. Na 90 m komt u aan het hotel 'Au Vieux Durbuy', daar gaat u links de rue Jean de Bohème in. Aan het einde van die straat slaat u links de avenue Albert Philippart in.

Rechts vindt u in het midden van de parking een aardeweg die naar de top van de heuvel leidt. Boven aangeko-men, volgt u niet de weggetjes die naar

het toppunt van de anticlinale leiden, maar wel de toeristenweg die volledig rond de heuvel loopt.

Na 600 m ziet u links van u de antici-nale. Ga er niet heen, maar loop re-chtdoor, naar de brug over de Ourthe, langs de rue Derrière Clairval. Steek deze brug over en ga aan het eind link-saf in de rue de la Haie Himbe, waar u het Parc des Topiaires en de parking vindt, waar u uw auto achterliet.

Durbuy en de vallei van de Ourthe, zoals ze te zien zijn van op de top van de anticlinale.

Referenties :

BERNARD J, DUCHESNE J, GRAULICH JL, ET TOMBEUR N., 1981 (actualisée en 2013). Prestige du passé de Durbuy. En téléchargement (1/2/2019) [ICI](#)

DEJONGHE, L. et JUMEAU F., 2007. Les plus beaux rochers de Wallonie - Géologie et Petite histoire. Collection Geosciences du Service Géologique de Belgique, 358 p. ISBN : 978-2-9600676-0-6

D'OMALIUS D'HALLOY J-B., 1807. Notice sur la disposition des couches du coteau de Durbuy. Journal des Mines, t.18, Paris, pp. 475-480.

GROESSENS, E., 2008. Le Rocher d'Omalus à Durbuy (Belgique), une des premières représentations d'une structure anticlinale. Bulletin du GEST, 151, pp 2-11.

HOUBRECHT, G et PETIT F, 2001. La métallurgie ancienne en « Terre de Durbuy » : utilisation des macroscores en dynamique fluviale. Bulletin de la Société géographique de Liège, 40, 2001/1, 67-79.

MARION, JM et BARCHY, L. (sous presse 2007). Carte géologique de Wallonie. Carte Durbuy – Mormont n° 55/1-2, 1/25000. Service public de Wallonie.

Bureaux d'informations

Maison du Tourisme Famenne-Ardenne

Place de l'Étang, 15 à 6900 Marche-en-Famenne (B)

T. : +32(0)84/34.53.27 - info@famenneardenne.be

www.famenneardenne.be

Ouvert du lundi au vendredi de 8h30 à 17h30. Ouvert les week-ends et jours fériés de 9h30 à 17h00. Fermé les 01/01, 01/11 et 25/12

Royal Syndicat d'Initiative Durbuy vieille ville

Place aux foires, 25 à 6940 Durbuy (B) –

T. : +32(0)86/21.24.28 & +32(0)86/21.36.17

info@durbuyinfo.be - www.durbuyinfo.be

Ouvert en semaine de 9h à 12h30 et de 13h à 17h (jusque 18h pendant les congés scolaires belges). Ouvert le samedi, le dimanche et les jours fériés de 10h à 18h

Geopark Famenne-Ardenne, asbl

Place Théo Lannoy, 2 à 5580 Han-sur-Lesse (B)

T. : +32(0)84/36.79.30 - geopark@geoparkfamenneardenne.be

www.geoparkfamenneardenne.be